

Paulus zelf

De zeven 'echte' brieven

exegese en preken

Tijdschrift voor Verkondiging

is een uitgave van de Nederlandse Provincie en de Vlaamse Custodie
van de Orde der Minderbroeders Franciscanen

nummer 7 – 86ste jaargang 2014 – themanummer Paulus zelf

Tijdschrift voor Verkondiging

- biedt elke zondag een exegese van de lezingen (A B C-jaar) en een inspirerend preekvoorbeeld
- digitaal en gratis: www.tijdschriftvoorverkondiging.org

ISBN 978-94-90708-97-9

NUR 700

Uitgeverij Skandalon

postbus 138

5260 AC Vught

e-mail: info@skandalon.nl

www.skandalon.nl

Afbeelding omslag: Paulus schrijft. Uit een negende-eeuws manuscript van de brieven van Paulus, toegeschreven aan Wolfcoz, schrijver van het klooster van Sankt Gallen (Württembergische Landesbibliothek Stuttgart, HB II 54). De inscriptie luidt: S(AN)C(TU)S PAULUS sedet hic scripsit (De heilige Paulus zit hier en schrijft).

Omslagontwerp en vormgeving: Circe

© 2014 Skandalon

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior permission in writing from the proprietor(s).

HENK JANSSEN | KLAAS TOUWEN (RED.)

Paulus zelf

De zeven 'echte brieven'

exegeese en preken

SKAN **D**ALON
NON NOBIS SED POSTERIS

Eindredactie:

drs. Klaas Touwen, Molensteen 18, 6852 BX Huissen

Eerder in deze serie verschenen:

Henk Janssen en Klaas Touwen (red.)

Het Doopsel

80 pag.

Prijs € 7,50

978-90-76564-88-3

Henk Janssen en Klaas Touwen (red.)

Trouwvieringen

80 pag.

Prijs € 12,95

978-94-90708-14-6

Henk Janssen en Klaas Touwen (red.)

Rouwvieringen

96 pag.

Prijs € 12,95

978-94-90708-38-2

Henk Janssen en Klaas Touwen (red.)

Een gezegend leven

96 pag.

Prijs € 13,50

978-94-90708-81-8

Geplande uitgaven in deze serie:

Medio 2015: *Paulus van horen zeggen* over Handelingen der Apostelen en de deuterio- en postpaulinische brieven.

Medio 2016: over Jakobus en Judas, de Petrus- en Johannesbrieven, Hebreëën en de Apokalyps.

Mail naar info@skandalon.nl of stuur een kaart (adres op p. 2)

- om de hoogte te blijven van de toekomstige delen in deze serie
- of om u aan te melden voor een abonnement op de nieuwe delen (vermeld ook adres).

Inhoud

Voorwoord <i>Paulus zelf. De zeven 'echte' brieven</i> <i>Exegese en preken</i> , H.M.J. Janssen OFM	7
Paulus, een hellenistische jood <i>Burger van het Romeinse Rijk</i> , prof. dr. A.J. Denaux	10
1 Tessalonicenzen <i>Het eerste geschrift van Paulus</i> , drs. Th.A.F.M. van Adrichem OFM Preekvoorbeeld <i>1 Tessalonicenzen 4,13-18</i> , prof. dr. M. den Dulk	20
Galaten <i>Appel aan een weifelende gemeenschap</i> , dr. J.H.M. Lammers Preekvoorbeeld <i>Galaten 5,13-26</i> , drs. V.J.W. Bulthuis	31
1 Korintiërs <i>De apostel Paulus, een bewogen apostel</i> , H.M.J. Janssen OFM Preekvoorbeeld <i>1 Korintiërs 10,15-17 en 11,17-34</i> , mgr. dr. L. Lemmens	41
2 Korintiërs <i>De heidenapostel in het nauw geraakt</i> , prof. dr. P.J. Tomson Preekvoorbeeld <i>2 Korintiërs 5,11-6,2</i> , prof. dr. R.H. Reeling Brouwer	59
Romeinen <i>Christus, onze gerechtigheid</i> , dr. S.M.J.M. Lamberigts Preekvoorbeeld <i>Romeinen 14</i> , drs. A. van den Akker SJ	75
Filippenzen <i>Wat navolging verdient</i> , prof. dr. L.J. Lietaert Peerbolte Preekvoorbeeld <i>Filippenzen 2,1-11</i> , dr. P. van Veldhuizen	90
Filemon <i>Een gevangenschapsbrief</i> , dr. Y. v.d. Akker-Savelsbergh Preekvoorbeeld <i>Filemon</i> , drs. K. Touwen	98

Voorwoord

Paulus zelf. De zeven 'echte' brieven – Exegese en preken

*Alles immers wat tevoren geschreven is,
is tot onze onderrichting geschreven,
opdat wij door de volharding
en door de vermaning van de Geschriften
hoop zouden hebben.*

(ROM. 15,4)*

Tijdschrift voor verkondiging geeft behalve het tijdschrift sinds 2009 ook *specials* in boekvorm uit. Na *Het Doopsel* (2009), *Trouwvieringen* (2010), *Rouwvieringen* (2011) en *Een gezegend leven* (2013), steeds met de beproefde formule van met exegese en preken, besteden wij in deze vijfde *special* aandacht aan de zeven Brieven van de apostel Paulus.

Vanaf de 84^e jaargang (2005) hebben wij in ons tijdschrift extra aandacht besteed aan de tweede schriftlezing. Steeds aan het begin van een periode waarin een epistel werd baangelezen, verscheen een uitgebreide inleiding tot de betreffende brief. Vanaf de 88^e jaargang (2009) konden wij daarop terugvallen en verschoof de aandacht naar de eerste lezing en het evangelie. Met dit vijfde themanummer leggen wij opnieuw accent op *Paulus zelf*.

In dit boek krijgen de (echte) Brieven van Paulus de aandacht die hen toekomt. In de verkondiging kan de profetische boodschap van deze dertiende apostel niet gemist worden, want 'de apostelen Petrus en Paulus zijn de peilers waarop de Kerk van Jezus Christus gebouwd is' (*TvV* 86, 2014,3, 177-182). *Paulus zelf* wil u helpen bij uw voorbereiding op de verkondiging. Hopelijk gaat de stem van de apostel Paulus nog meer meeklinken tot zegen van mensen. 'De voorbereiding van de predicatie is zo belangrijk dat de nodige tijd van studie, gebed, bezinning en pastorale creativiteit eraan besteed moet worden. Een predikant die zich niet voorbereidt, is niet 'spiritueel', hij gaat oneerlijk en onverantwoordelijk om met de gaven die hij ontvangen heeft' (paus Franciscus).

Die moeilijke Paulus?

Er bestaan veel vooroordelen over die moeilijke Paulus: een arrogant mannetje, een betweterige drammer, een gereformeerde hoogleraar in de theologie, een fari-zeeër, een Joden-, vrouwen- en homo-hater, een fanaticus, een doemdenker, de stichter van het christendom... Kortom: is Paulus een genie of een misgeboorte?

Paulus, zoals hij in de Bijbel aan het licht komt, kunnen wij alleen leren kennen door nauwkeurig en zonder vooroordelen zijn Brieven en Handelingen 8–28 te lezen. De Brieven van Paulus zijn de oudste geschriften die in de vierde eeuw in

* Moge het gedenken van Theo de Kruijf (1928-2014) ons tot zegen zijn!

het Nieuwe Testament zijn opgenomen. Paulus schrijft zijn Brieven voordat de evangeliën van Marcus, Matteüs, Lucas en Johannes zijn ontstaan. Bij het bestuderen van Paulus kunnen wij deze evangeliën dus ook niet vooronderstellen. Wanneer Paulus zijn brieven schrijft is de bijbel van de volgelingen van Jezus Christus de TeNaCh, Thora & Profeten (van het Nieuwe Testament is nog lang geen sprake!). Bij Damascus heeft de Farizeeër Saulus de gekruisigde en verrezen Heer gezien (1 Kor. 9,1). Door deze ontmoeting ontdekt Paulus dat hij voortaan de wil van God dient te doen door als apostel de verrezen Heer te verkondigen. Hij verandert niet van godsdienst, maar van weg. Hij zegt 'Ja' tegen de overlevering die hij ontvangen heeft (1 Kor. 15,3-10). De ervaring van zijn roeping en de overlevering van de eerste volgelingen van Jezus – die hij zelf niet heeft gekend – bevruchten en verrijken Paulus' apostelschap. Een apostelschap dat ook gestalte krijgt in zijn apostolische brieven. In het licht van de verrezen Heer herkaut Paulus als bewogen pastor de boodschap van Thora & Profeten voor de ecclesia's die hij gesticht heeft en waarmee hij zich in liefde verbonden weet: 'Genade zij u en vrede van God, onze Vader en van de Heer Jezus Christus!' (1 Kor. 1,3).

*Ach christenheid, heb ik je met mijn brieven
verward, verwilderd zelfs: laat mij dan rusten.
Herneem de Schrift van Mozes, leer te gaan
de weg van de profeten, luister naar je
meest eigen zegsman Jezus, vol genade
en waarheid leerde hij de Naam van God.
Wie bij mij zweert, heeft mij verkeerd begrepen.
(Paulus')*

Paulus zelf. De zeven 'echte' brieven – Exegese en preken biedt een gevarieerd en veelkleurig beeld van Paulus en zijn boodschap. Per brief wordt er exemplarisch een preekvoorbeeld gegeven.

Behalve ter voorbereiding op de verkondiging kunnen de bijdragen ook gebruikt worden in leerhuizen en gespreksgroepen. Hopelijk zult u een nadere kennismaking met Paulus als een verrijking gaan ervaren.

Vrede en alle goeds!

HENK JANSSEN OFM, HOOFDREDACTEUR

Literatuur

P. Chatelion Counet, *Genie of misgeboorte. Zeven vooroordelen over de apostel Paulus*, 's-Hertogenbosch 2009.

Lucas Grollenberg, *Die moeilijke Paulus*, Baarn 1978.

C. den Heyer, *Paulus. Man van twee werelden*, Zoetermeer 1998.

- H. Hoet, *De weg van Paulus. Leven en brieven van de Apostel der volkeren*, Tielt 2008.
- Th. de Kruijf, *De Brief van Paulus aan de Romeinen*, Boxtel 1985.
- B.J. Lietaert Peerbolte, *Paulus en de rest. Van farizeeër tot profeet van Jezus*, Zoetermeer 2010.
- B.J. Lietaert Peerbolte, 'De paulijnse brieven,' in: Klaas Spronk en Archibald van Wieringen (red.), *De Bijbel theologisch*, Zoetermeer 2011, 189-198.
- F. Meijer, *Paulus. Een leven tussen Jeruzalem en Rome*, Amsterdam 2012.
- M. Menken (red.), *Paulus tussen sjoel en kerk*, Bergambacht 2010.
- Paus Franciscus, *De vreugde van het Evangelie*, Brussel 2014, 73-113.
- R. Pirson (red.), 'Paulus,' in: *Schrift* 192 (december 2000).
- E. Sanders, *Paulus*, Averbode/Kampen 2000.
- P. Schmidt, *In vrijheid, trouw en hoop. Inleiding tot Paulus, de Katholieke Brieven en de Apocalyps*, Averbode/Boxtel 1992.
- Ch. Vergeer, *Geschreven en Toegeschreven. De teksten van Paulus*, Budel 2013.